RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

V. ÅRG. STOCKHOLM, 1 JANUARI 1916. N:r 1.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Prenumeration genom posten:
Pris för 1916 Kr. 1:35.
Lösnummer 5 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

Besinning.

Åter tändes ett solvarv över den bloddrypande jorden, och ännu pågår det besinningslösa mördandet. I tusental nedgöras män, som varit sina familjers stöd och sina mödrars hopp — hjärnor, av vilkas arbete vetenskapens, konstens och teknikens resultat under generationer skulle berott, krossas — händer, som skulle bärgat skördar och betvingat naturkrafter, lamslås av döden. I elände och sorg förtvina namnlösa skaror av kvinnor och barn; forntidens kulturarv och framtidens ofödda tankar — allt offras besinningslöst åt krigets Moloch.

Ty är det ej, som skulle i hela världen både de styrande och de styrda blivit mera, besinningslösa med varje månad, som kriget rasat? Har man inte allt mera tveklöst begärt offer av folken, och ha ej folken allt mera motståndslöst tagit på sig bördorna? Är det ej, som skulle samhällena överallt inrätta sig med kriget som en institution i sitt liv, håller ej detta abnorma tillstånd på att i människornas föreställningsvärld bli någonting normalt, ofrånkomligt, omöjligt att motsätta sig?

Faran av att en dylik vanföreställning får slå rot är uppenbar. Sker det, då ha alla de, som sedan årtusenden sått kultursådden, arbetat förgäves — förgäves ha de levat och verkat, som i själarne sökt väcka broderskärlek och framtidstro. Det är denna fara, som kvinnorna i alla länder känt, och det är för att värja släktet mot den, som de hållit samman. Det är därför, som under denna fasornas tid världen fått bevittna det underbara, att kvinnornas samhörighet — tack vare deras besinning av sitt ansvar som släktets mödrar — uthärdat en påfrestning, inför vilken ingen annan internationell samfällighet bestått provet. Och det fredsarbete, som kvinnorna inledde allt ifrån världskrigets första dagar, har aldrig fått avstanna. Det måste alltjämt fortgå med växande kraft och fördjupning.

I den värld, som nu bländad och besinningslös rusar mot sin undergång, få kvinnornas fridsröster aldrig tystna, men de få ej heller höjas endast till protester, som drunkna i stridens larm. Säkert, om än sakta, måste de bearbeta folkopinionen, de måste kalla människorna till besinning, de måste hjälpa dem att återvinna förmågan att förstå vad världshändelserna innebära, ej blott på ytan men på djupet. Det måste klarläggas i varje individs medvetande, att kriget är ej ett fristående fenomen, utan en följdföreteelse, ett symptom av en djupt ingripande och farlig samhällssjukdom: maktlystnaden och rättsföraktet. Kvinnorna, som under hela denna världsbrand i alla länder sett och förstått detta, måste alltjämt kämpa mot alla utslag därav, mot all själslivets förvildning — striden för freden skall för oss betyda en strid för rättfärdighet och broderskärlek. Ju hetare vi erfara skammen av folkens hatfyllda brodermord, desto högre måste vår åstundan växa att äga ett starkt och beståndande inflytande på nationernas öden, desto kraftigare måste vårt arbete inriktas på att skaffa oss möjlighet att leda vägen mot en framtid, där släktet skall vara förskonat från vår samtids ogärningar och kval.

Aldrig har ett arbetsår ingått med en mera skallande maning till kvinnorna att sätta in hela sin kraft på att förvärva medborgarrätten. Ty den är det enda vapen, med vilket vi skola kunna erövra en ny värld, där rättfärdighetens sol skall uppgå med frid under sina vingar.

Nyår.

Sju svanor flögo sjungande
ur morgonrodnans bål
på vita vingar gungande
mot obekanta mål.

Här vila bygder sovande
inunder milsvid snö,
men hoppet målar lovande
en fjärran öppen sjö.

Vi stå och se i byarna
som vinglös fågel ser:
vi se ur snön mot skyarna,
som lova ännu mer.

Åh, den som kunde gungande
på luft i morgonbrand
med svanen svinga sjungande
mot obekanta land!

Inunder sover samtiden
i tung och ändlös snö.
I fjärran hägrar framtiden
med fri och öppen sjö.

K. G. OSSIANNILSSON.

En samhällsdanare.

Några ögonblick med mr Ben Lindsey.

Ben Lindseys namn torde inte vara okänt för Rösträtt för Kvinnors läsare. Det har förekommit flera gånger i våra spalter, och då i samband med någon ny reform eller något märkligt uttalande, ty Ben Lindsey hör till de människor, som ge sin tid och sitt arbete åt sociala reformer och deras praktiska tillämpning i våra samhällen.

Mest känd har mr Lindsey blivit såsom danare av Colorados barndomstolar, och hans strävan att av de unga brottslingarna skapa samhällsdugliga individer har i många fall krönts med framgång, och visat hållbarheten av hans argument, att fängelsestraffet endast demoraliserar de unga, och att hänsyn bör tagas såväl till de betingelser under vilka barnen vuxit upp, som till de psykologiska faktorer, som varit bestämmande. Ben Lindseys metod har varit att omhändertaga de unga, föra dem bort från en skadlig omgivning och väcka deras ambition och ansvarskänsla. Han har också rönt bevis på, att vad hot och straff och hårda ord inte verkat, det har den förlåtande kärleken, medkänslan och intresset för de ungas bildbarhet åstadkommit. Under de 16 år Ben Lindsey varit domare i Colorado, har han mötts av oförstående och hårdnackat motstånd från de håll, där man haft intresse av att motarbeta den sociala utvecklingen, och att han vid omröstningarna inte fallit igenom, därför har han till stor del kvinnorna att tacka, ty de ha troget bistått honom i hans kamp.

Det var domaren Lindseys egna ord, då undertecknad vid Fordexpeditionens mottagning på Grand hotell lyckades få några minuters samtal med honom. Mr Lindsey yttrade sig synnerligen sympatiskt om Colorados kvinnor, och han ansåg sig med skäl kunna ha rättighet att yttra sig om verkningarna av deras politiska rösträtt och valbarhet, då Colorados kvinnor i 22 år utövat sin rösträtt. Under så lång tid kunna resultaten göra sig förnimbara, och resultaten äro där liktydiga med utomordentliga skyddslagar för kvinnor och barn, och reformer i olika riktningar, som alltid avse individens och samhällets bästa. Så är skyddsåldern för flickor höjd till 18 år. Om en man talar ohöviskt till en ung flicka, kan han straffas, och otillbörliga förslag äro belagda med fängelsestraff. Vidare är arbetstiden vid fabriker och verkstäder reglerad, skyddsanordningar mot olycksfall vidtagna och förbud mot barns fabriksarbete utfärdat.

På frågan om kvinnorna aktivt deltaga i det politiska livet, svarade mr Lindsey jakande.

"Vi ha ju en av våra ledande politiska personligheter med i expeditionen", sade han, och de livliga, bruna ögonen spanade bland mängden, "senator Helen Ring Robinson, känner ni inte henne?"

Annonsera i Rösträtt för Kvinnor.

Annonspris 10 öre efter texten, 12 öre å textsida pr mm.-höjd, spaltbredd 65 mm. Marginalannons samt annons å bestämd plats 20 öre pr mm. Årsannonser 20 % rabatt, halvårs 10 % rabatt, kvartals 5 % rabatt. För annons till införing 1 eller 2 gånger torde likvid medfölja ordern. Annons bör vara insänd senast 5 dagar före tidningens utgivningsdatum till Rösträtt för Kvinnors expedition, Lästmakaregatan 6, Stockholm. För annonsavdelningen: Rikstel. Norr 600, Allm. tel. 14729, mellan 9 f. m. och 7 e. m.

Nyårsvaka.

En nyårsnatt satt jag ensam. Den var icke sådan som en nyårsnatt skall vara. En sådan natt skall vara så klar och kall, att fästet översållas av gnistrande stjärnor, den skall vara så mörk, att snön kan lysa med sitt eget hemlighetsfulla ljus, den skall vara så stilla, att man tycker sig kunna förnimma suset av vingslagen, då tidsåldrarnas genius drar förbi.

Men så var det inte nu. Mörkt var det nog, ty det fanns ingen snö och inga stjärnor, men stilla var det ej. Den vilda jakten drog genom rymden på sönderslitna stormskyar, furornas vresiga grenar vredos ur led, och till bristande böjdes björkarnas toppar. Det var ingen stillhet, ingen högtidlig väntan — det var dån och gny och jagande oro, och beklämd frågade jag mig: Är detta vingslagen av tidens genius, är det storm och flämtande kamp, som väntar vårt släkte — ha vi glömt att liksom profeten lyssna till den eviges röst i det stilla vädret?

När så midnattsklockan slog, öppnade jag min dörr och gick ut. Och då förnam jag genom stormens dån, den svaga, spröda klämtklangen av klockan, som från Skansens höjder hälsade det nya året.

Denna lilla tunna, skära klang, som under tidsåldrar ringt in de stora stunderna i gångna släktens liv — huru starkt talade den ej om allt det, som människor hoppats och trott, om allt det de lidit, om all deras kärlek och all deras nöd. Är det ej om allt detta mänskliga, allt detta evigt beståndande, sig evigt förnyande, om tro, hopp och kärlek, som kvinnorna måste slå vakt — är det ej därom deras stämma skall bringa bud? När nu över världen under en ny tidsålders gryningsnatt den vilda jakten drager fram med gny och dån och vapenbrak, skola då ej kvinnoröster klinga som en hälsning från en annan värld, som en lovsång till allt det som ovanefter är?

B. B.

Den första.

Stadsfullmäktige i Strängnäs utsågo vid sista sammanträdet för året till revisor av stadens räkenskaper för 1916 bland andra fröken Ninni Huldt. Fröken Huldt tillhör stadsfullmäktige samt är sekreterare i Strängnäs' F. K. P. R. Fröken Huldt torde vara den första kvinna i Sverige, som erhållit sådant förtroendeuppdrag inom en kommun.

Namnet var mig ingalunda obekant. Mrs Robinson skulle deltagit i den interparlamentariska kongress, som skulle sammanträtt i Stockholm sommaren 1914, men som på grund av världskriget måste inställas. I nästa ögonblick har mr Lindsey funnit den sökta och senator Robinson står vänligt leende framför oss. Även hon har endast de bästa vitsord om sina medsystrars arbete i Colorado, och såväl hon som Ben Lindsey äro mycket intresserade av att höra, hur långt vi hunnit i Skandinavien med vårt arbete för medborgerliga rättigheter.

"Det är hårda tider att arbeta i", säger mr Lindsey, med hänsyftning på världshändelserna, "men det gäller att inte släppa taget."

Hans egen lilla energiska personlighet bär vittne om, att det är just vad han själv aldrig gjort, och när vi skilts från denne sympatiske representant för danandet av bättre samhällsförhållanden i nya världen, är det med en känsla av, att det även här i Sverige finnes reformatorer sådana som han att sluta upp omkring, om endast medlen funnes i våra händer.

G. H. E.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o
Kungl. Hofleverantör
Rikst. 429 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 5048
Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i
Siden- & Ylle-Klädningstyger
Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Krigets inflytande på lösningen av kvinnornas rösträttsfråga.

Rösträtt för Kvinnor har vänt sig till ett antal framstående och kända män och kvinnor med anhållan om svar på nedanstående frågor:

1. Anser Ni att världskriget kommer att påverka uppfattningen om kvinnans ställning som samhällsmedlem?

2. Anser Ni att världskriget kommer att befordra eller fördröja lösningen av kvinnornas rösträttsfråga?

Vi införa i dag några av de inkomna svaren och ha glädjen att först lämna ordet åt

Ellen Key:

Eder fråga sammanfaller nästan med en jag nyligen erhöll från en tidning i Wien. Jag kan därför besvara Eder fråga ungefär så som jag gjort i mitt till Wien redan givna svar:

Det nuvarande kriget ger kvinnosakskvinnorna rätt i alla deras strävanden.

Framför allt i deras krav att inga *utifrån* kommande hinder böra utesluta kvinnan från något allmängagnande arbetsområde. Kriget föranleder att detta krav icke längre kan diskuteras, eftersom miljoner kvinnor nu visat sig dugliga på en mängd områden, som tidigare voro männens säregendom.

Kvinnosakskvinnorna hava städse fordrat *lika lön för lika arbete.* Nu, sedan miljoner kvinnor *måste* vara familjeförsörjare, borde ej heller denna grundsats kunna bestridas.

Det faktum, att många miljoner kvinnor nu nödgas förbli familjeförsörjare, måste framtvinga ökat yrkesarbete för kvinnorna även efter kriget. Medan många av dessa yrkesarbeterskor troligen stanna inom de områden, där de nu ersätta männen, torde kanske å andra sidan vissa hittills s. k. kvinnliga arbetsområden överfyllas av män, som genom kriget urståndsättas att återta sina forna yrken.

Ehuru man således kan vänta tillfälliga förskjutningar inom de kvinnliga som de manliga arbetsområdena, måste man dock hoppas, att dessa i det stora hela taget icke komma att förändra den enda naturliga arbetsfördelningen mellan könen: den att vartdera könet som huvuduppgift behåller de värv vid vilkas fyllande deras krafter *bäst* komma till sin rätt. Visserligen har detta krig t. o. m. fört kvinnor till slagfälten såsom medkämpande. Men kvinnornas hjältemod har dock framför allt visat sig i och genom deras *hjälpverksamhet* bland krigets offer. Framtiden torde icke komma att visa någon annan bild än den vi nu, i det stora hela, se: att kvinnorna, som giva livet, även giva sina krafter åt att *bevara,* icke åt att *föröda* det!

Jag har alltid varit oenig med de feminister, som anse att den gifta kvinnans *förvärvsarbete* utgör tecknet på hennes fulla människovärde. Hennes värv som barnaföderska, som uppfostrare, som hemdanerska blir i den grad hämmat av ett, henne ur hemmet förande, yrkesarbete, att det icke kan finnas någon annan lösning av problemet än den att hennes modersmödor bli beaktade såsom en *lönad statstjänst.* Men denna ideala lösning av problemet låg redan före kriget i det vida fjärran; nu är lösningen framflyttad till ett ändå mycket avlägsnare fjärran! Inom de av krigets bördor dignande folken måste man räkna med den hårda nödvändigheten att mödrarna, i ännu långt högre grad än nu är fallet, nödgas bli yrkesarbetare. Detta kommer att medföra ingripande ändringar i samhällslivet, i de ekonomiska förhållandena, i familjelivet och i folkökningen. Familjelivet blir under de närmaste generationerna allvarligare men även torrare. Utdöendet av männen kommer att delvis minska konkurrensen mellan könen men på samma gång även äktenskapen. De utom-äktenskapliga barnens antal blir större, men deras ställning kommer att förbättras. I det stora hela måste folkökningen hämmas genom mödrarnas svårighet att på en gång uppföda det nya släktet och försörja det. För dem, som se kvinnan huvudsakligen ur synpunkten av soldatproducent, blir detta en olycka. För dem, som nått en mänskligare syn på livet, blir det tvärtom ett *villkor för den framtida utvecklingen att kvinnorna beslutsamt neka massproduktion av barn* och allt mer målmedvetet söka höja släktets *kvalitet,* på samma gång som de allt mer energiskt *fordra rätten att medbestämma riktlinjerna för den politik,* av vilken deras söners och döttrars liv och lycka ytterst beror.

Kriget kommer att främja kvinnornas rösträtt — i fall kriget blir en seger för rätten mot våldet. I motsatt fall torde "den maskulina" världsåskådningen tränga "den feminina" åsido — tills vidare.

Visst är att även *om* kvinnorna erhålla rösträtt, beror dennas värde för världsutvecklingen av kvinnornas frigörelse från de *nationalistiska lidelserna,* åt vilka de under detta krig hemfallit i samma grad som männen. Jag instämmer av allt hjärta med en tysk författare: *Die Frauenbewegung muss pazifistisch werden oder nicht mehr sein.*

*

G. H. von Koch:

Som svar på Eder fråga ber jag få meddela vad en framstående kommunalman i en av Englands större städer svarade mig, när jag framställde en liknande fråga till honom.

"Kvinnornas rösträttsfråga", sade han, "kommer icke mera att föranleda några strider här i landet. Den skall bli löst utan några svårigheter. Kvinnorna ha under denna för vårt land kritiska tid visat sig så överträffa alla de förväntningar, som man vågat ställa på dem ifråga om fosterlandskärlek, självuppoffring, organisationsförmåga, att det endast blir en naturlig konsekvens av deras prov på medborgarskap, att de efter kriget lämnas samma rättigheter som männen. Det är andra och mycket svårare frågor, som snart komma att sysselsätta oss än denna tämligen självklara angelägenhet."

Så långt den engelske kommunalmannen. Hans lovprisande ord av de engelska kvinnorna bestyrkas av alla de uppgifter, som nu inströmma om de kvinnliga läkarnes och sjuksköterskornas sällsynt framgångsrika arbete, om hela det storartade hjälparbete, som ledes av kvinnor, och ej minst om det mod och den offervillighet, som enskilda kvinnor lagt i dagen, när det gällt deras anhörigas deltagande i kriget.

Som en komplettering till ovanstående må omnämnas den uppfattning, som en "neutral" iakttagare, lady Randolph Churchill, nyligen framlagt i denna fråga. Hon har i en tidskrift uttalat, att den kvinnliga rösträttsfrågan aldrig varit mera aktuell än nu, ehuru saken ej alls debatteras. Hon påminner om det betydelsefulla ögonblick, då 50,000 suffragetter drogo i procession genom Londons gator för att begära "krigsarbete", och hon anser, att när rösträttskvinnorna avstått från all slags agitation för sin sak under kriget och ställt sig till regeringens disposition, så ha de därmed demonstrerat sin fosterlandskärlek och politiska ansvarskänsla. Å andra sidan har regeringen kullkastat en av invändningarna mot kvinnorösträtten genom att tillåta kvinnor att ersätta manlig arbetskraft under kriget och genom att inbegripa kvinnorna i det så mycket omtalade "nationalregistret". "Medan ingen talar om rösträttsfrågan", slutar lady Randolph, "har sålunda densamma trängt in i den praktiska politiken."

Så står, så vitt jag kan se, frågan i detta ögonblick. Det är emellertid klokt att ej hålla alldeles för uteslutet, att när prövningens tid är över, de gamla fördomarna skola visa sig finnas kvar i viss utsträckning.

Av egen erfarenhet kan jag konstatera, att både i Tyskland och Frankrike har kvinnornas insats i kriget blivit lika högt skattad som i England. Om i dessa sist nämnda länder kvinnorösträttsfrågan är lika nära sin lösning, som den synes vara i England, kan jag emellertid ej yttra mig om.

*

Marika Stjernstedt:

Ingenstans så sällan som i Frankrike hör man väl begreppet "Vi kvinnor" dragas självkärt fram. Eget beröm luktar illa — även kollektivt — och fransyskan förfaller inte gärna till det. Hon känner individuellt, eller för de stora idéer, vilka förmå samla männen såväl som kvinnorna. Vilken atmosfär av lugn och behag, som skapas därav, ha väl alla erfarit, som förunnats taga del av franskt samhällsliv.

Kanske ha kvinnorna där emellertid haft lättare än andra nationers kvinnor att intaga en så förnämt blygsam hållning, därför att deras män i regel bedömt och bemött dem så mycket älskvärdare än som varit fallet — på många andra håll. Ty i älskvärdheten förstack sig i grunden en *rättvis* uppskattning, med vilken, i det hela, endast lagen icke hållit jämna steg.

Säkert är, att denna männens rättvisa hos de franska kvinnorna väckt en ambition, ej mindre än deras, som på andra håll behöft hävda sig själva och, så att säga, tränga sig fram, och att de franska kvinnornas insats under kriget varit storartad inom alla samhällslager. Den har också oförbehållsamt erkänts och torde givetvis komma att gynnsamt påverka kvinnornas ställning även i framtiden.

— Vi få efter kriget, yttrade till mig en fransk politiker, bl. a. två stora frågor att snarast lösa: alkoholfrågan och kvinnofrågan. De ha bägge blivit mer aktuella än någonsin.

Och det låter ju präktigt för "oss kvinnor" — åtminstone därborta!

Idunpriset

för år 1915 har tilldelats gymnastikinspektören fröken Elin Falk, känd för sina banbrytande insatser i fråga om den Lingska gymnastikens utveckling.

Låt kemiskt tvätta Edra klädningar & kappor hos oss och Ni blir belåten.
Örgryte Kemiska
Tvätt- och Färgeri Aktiebolag Göteborg

Fredrika Bremer.

Nyårsnatten 1915—1916.

I natt, när klockorna ringa ut det gamla, kvalfyllda året och ringa in det nya med drömmen om en ljusnande morgonrodnad över världen, då skola *de* svenska kvinnor, som lyssna till klockorna, höra en medklingande överton. Det är *Fredrika Bremers* stämma som talar till oss, hon, vilkens ande flydde från jorden nyårsnatten för femtio år sedan.

För *oss* klappade hennes hjärta varmast. *Vår* välfärd gällde hennes mest brinnande böner; för *vår* befrielse till högre utveckling och till samma människorätt som mannen kämpade hon och led under ett långt liv.

Vi, som lyssna, vi skola höra henne ivrigt fråga, hur vi förvaltat det dyrbara arv hon efterlämnade åt oss. Och hon vill genast veta, om vi nu äro jämnställda med mannen, och om vi ha blivit de frigjorda och allmängoda varelser, som hon hoppades så mycket av för samhällets förbättring och människornas lycka. Och till sist frågar hon med en skälvning i stämman, vad vi ha gjort för det kära tankebarn, hon utsände för sextio år sedan — tanken på ett världsfredsförbund.

Med blygsel måste vi bekänna, att vi inte ha tagit vara på hennes dyrt förvärvade efterlåtenskap så samvetsgrant, som vi borde ha gjort. Ännu ha vi en lång väg kvar till jämnställdhet med mannen. Vi ha inte varit tillräckligt brinnande i vår längtan efter rätten att kunna tjäna vårt folk, och därigenom hela mänskligheten, med det innersta i vår natur, det egenartade i oss, det som ännu alltjämt kan utöva sitt inflytande endast på ett starkt begränsat område. Och vi ha inte varit nog modiga och nog kraftiga i vår fordran på samma rätt som mannen att fylla medborgerliga plikter. Vi ha inte burit vårt huvud nog högt. Vi ha inte varit fria från en feg fruktan för hån och åtlöje. Vi ha ryggat tillbaka, när det brutala motståndet varit starkt, i stället för att dristigt gå fram och möta motståndaren öga mot öga.

Gång på gång ha vi låtit stämpla oss med slavmärket utan att resa oss i ljungande protest. Indignationen har inte varit nog helig, nog flammande i oss. Vi ha inte reagerat nog effektivt mot de oförrätter, som titt och ofta begåtts mot kvinnor, icke minst mot dem, som lida utan möjlighet till självhjälp. Vi ha låtit slapphet och tröghet hindra våra steg. Vår maklighet och vår egoism ha slutit våra ögonlock och förstummat vår tunga, när vi skulle ha sett med vidöppna ögon och upphävt ett unisont skri av harm.

Och vi ha sorglöst och egennyttigt låtit ett par hundratal trogna vingårdsarbeterskor ibland oss bära dagens tunga och hetta på törnströdd mark, utan att knappast räcka dem en hjälpande hand eller giva dem medel att göra bördan lättare. Och vi ha inte heller varit medlidsamma nog att hugna dem med uppmuntrande ord, som kunde ha verkat som en styrkedryck.

Och vi ha försyndat oss mot den i förtid födda fredstanken, som borde ha fått mer huld och skydd hos oss. Vi ha försummat att i tid idogt och oavlåtligt arbeta för fredens sak. Vi ha inte vågat tro på det godas makt att segra över det onda och hatfulla i världen.

Men, när vi ödmjukt erkänt allt detta för henne, som själv utan tvivel och tvekan, utan rast eller ro villigt offrade allt både av sin andliga och sin världsliga egendom i kvinnofrigörelsens och hela mänsklighetens tjänst, då ser hon på oss med en oändligt kärleksfull och förlåtande, men vemodig blick och ber oss tala om vad de få hundratalen, de nitiska vingårdsarbeterskorna ha gjort. Och vi berätta hur ett förbund med Fredrika Bremers namn blev stiftat till hjälp och stöd för alla Sveriges kvinnor, och vi beskriva för henne, hur ett antal kvinnor med apostlasinne ha predikat i landet och lyckats föra fram sina systrar till den kommunala valurnan. Och vi förtälja om hur de med ömma händer ha planterat en hel ungskog av friska träd i alla delar av vårt land, kring vilka kvinnor i mångfaldiga tusental samlas och sluta ring till ökad självuppfostran och till större självkänsla och självtillit, på samma gång som till allmänt människovänliga värv och verk.

Då ler *Fredrika Bremer* ett ljust leende och nickar gillande och talar till oss ord, som ingiva oss hopp och tro och kärlek till vårt arbete för de höga mål, dit hon har visat oss vägen.

Vi känna, hur hennes stämma gör vår vilja starkare och vårt hjärta varmare. Och vi göra oss redo till kraftigare handling, när vi uppfångat hennes sista ord, innan klockorna tystnat: — "Det ropar efter kvinnan i mannens järnhårda, råa och osköna värld. Kvinnor, kvinnor, skynden till hans hjälp."

Ann Margret Holmgren,
född Tersmeden.

Pioneers, o pioneers!

Den första veckan i november fick den stora allmänheten i Amerika uppleva kvinnorösträttens återuppståndelse efter det nederlag, som trots allt dock förskaffat kvinnorna över 1 million röster i tre av Nordamerikas förenta stater. Redan i förra numret av Rösträtt för Kvinnor meddelade vi våra läsare att ett massmöte anordnades i New York dagen efter valen, och om detta möte föreligger nu närmare underrättelser. Den konservativa tidningen New York Times betecknar det som det största rösträttsmöte, vilket någonsin ägt rum, och entusiasmen och offervilligheten togo sig storartade uttryck. Den summa, som på detta enda möte inhöstades för fortsatt agitation, uppgick till 100,000 dollars. Med sådana resurser går det att driva en systematiskt organiserad rösträttsrörelse.

Miss Garret Hay satt som ordförande vid mötet och hennes hälsningstal avbröts oupphörligt av hurrarop och ovationer. Nästa talare var mrs Chapman Catt, som lämnade några fakta om den antirösträttslitteratur, som cirkulerat under kampanjen. I stort sett ansåg mrs Catt att den gått ut på att bibringa allmänheten vilseledande och förvirrade begrepp om förbudsrörelsen. Bland prästerskapet hade bryschyrer utdelats, vilka stämplade rösträttskvinnorna som motståndare till förbudsrörelsen, medan däremot vinhandlare och krogvärdar begåvades med broschyrer, som utpekade kvinnorösträtten såsom liktydig med lokalt veto.

Mrs Catt talade vidare om männens förening mot kvinnans politiska rösträtt, en förening av äldre, respektabla och trångsinta herrar, som medvetet eller omedvetet tjänade spritintressena, som med ängslan sågo förbudsrörelsen vinna insteg i landet och den kvinnliga rösträtten som dess medhjälpare.

"Kanske är det lyckligast för oss att vi blevo besegrade", fortsatte mrs Catt. "Kanhända har en gudomlig världsordning utarbetat en mycket större plan än våra trånga hjärnor kunnat acceptera. Kanske ledo vi nederlag denna gång, på det att vi bättre skulle lära känna orsakerna till det onda, som hotar att ödelägga detta land. Hade vi denna gång erövrat vår rösträtt, skulle vi kanske kastat oss in i politiken i blindo och tjänat som dörrmattor åt de politiska partier, vilkas avsikter vi inte förstodo, och det skulle måhända tagit oss åratal att vinna de kunskaper, som arbetet under ännu ett års kampanj skall skänka oss. Kanske höllos vi nu tillbaka för att segern om ett år eller två skulle bli så mycket mera glänsande. — Ett varnande ord innan jag slutar. Jag har hört många unga kvinnor säga: "Jag kommer aldrig mer att förnedra mig till att tala i gathörnen." Men det är en sak, som måste ske. Mannen ute på gatan är härskare i staten. Ni äro hans undersåtar. Har ni inte hans stöd, kan ni inte vädja till de lagar, som han varit med om att skapa. Men om ni inte finner gensvar hos denne man, och de män han representerar inte snart bevilja våra fordringar, då kasta vi oss själva in i politiken och välja de män, på vilka vi kunna lita."

Mrs Chapman Catts präktiga anförande hälsades med entusiasm, och mötet antog enhälligt och stående en resolution, vari uttrycktes alla närvarandes vilja att sluta upp kring rösträttsrörelsen och föra den fram till seger.

"Guds dårar."

Det är visst professor T. Segerstedt, som funnit ordet och givit det som ett beundrans och kärlekens smeknamn till de män och kvinnor, som med fredsskeppet kommit över de vida vattnen för att predika julens evangelium i den hatets och eländets ödemark, som kriget dag för dag skapar.

Guds dårar äro de, ty de tro på sanningen mitt bland lögnens verk, ty de tala hjärtats språk mitt i dödsmaskinernas helvetiska vrålande, ty de hoppas på framtiden mitt i en värld, som brakar samman i eld och svavel liksom en gång en annan tids Sodom och Gomorra. Guds dårar äro de, ty de se och de lära andra se, att de som vräkt världen in i denna namnlösa fasa, icke få bära straffet för detta brott, för vilket inga jordiska straffsatser finnas, men att de, som icke ha del i brottet, få lida följderna av det: alla dessa, som föras till döden utan skuld i slaktandet, alla kvinnor och barn, vilkas liv skövlats, alla, som stympats till kropp och själ. Guds dårar äro de, ty de skåda bakom denna förlåt av flammande eld och giftmoln en ny värld, där deras dårskap är vishet, och där den klokskap, som nu regerar Europa, är högsta dårskap.

De äro amerikanare och alltså praktiskt folk. Se de flammande eld och giftmoln mellan sig och det förlorade landet, så slå de inte varandra sönder och samman i hopp att detta skall hjälpa dem in dit, utan de fråga sig, hur de skola kunna få bukt med eld och giftmoln. Och när de fått klart för sig, att man med enade krafter skall kämpa mot elementen och icke mot varandra, då ta de upp den kampen, och förr eller senare få de all världen med, och då är mänskligheten räddad ur barbariets öken in i humanitetens Kanaan.

Och en gång i framtiden — vad skall då sägas om dessa män och kvinnor och om deras fredsskepp?

"Det var en gång", skola mödrarna berätta för sina barn, "på den tiden, då människorna stredo med varandra för att kuva och bestjäla varandra alldeles som djuren, men med mycket bättre vapen, som en rik man i Amerika fick den tanken att inbjuda män och kvinnor, som ville, att det skulle vara frid på jorden, till att med honom företaga en pilgrimsfärd för fred. Han rustade ut ett skepp, och på detta gingo alla dessa fredsmissionärer ombord, och mitt i vinterstormar, bland ismassor, som drevo ned från polen, och bland minor, som människorna strött runt om på havet för att fördärva varandras fartyg, foro de över från Amerika till Europa. Skeppet bar namnet Oscar II — det var efter en konung i Sverige, som också regerade i Norge, men som älskade sina folk så högt, att han hellre avstod en kungakrona, än han kastade de tvenne folken mot varandra i brodermord. Den rike mannen hette Henry Ford. Det var det underliga med honom, att guldet icke gjorde hans hjärta hårt och självviskt och icke uttorkade hans hjärna, så att den ej kunde tänka på annat än guld och guldförvärv, som det vanligen brukade gå i den barbariska tidsåldern. Mr Ford hade tvärtom en broders hjärta för sin nästa, och han var så klok, att han genomskådade de förvrängningar och förvridningar av sanningen, som människorna hade spekulerat ut för att inbilla varandra, att det var mycket ädelt och hjältemodigt och välsignelsebringande att alltibland ställa till ett människoslaktande, som de kallade krig. Ja, det fanns t. o. m. kvinnor, som man lyckats inbilla, att deras högsta uppgift var att föda söner, som kunde offras åt kriget.

De som lärt sig förstå sin tids barbari, sågo som ett viktigt medel att lyfta mänskligheten därur, att utesluta ur hem, skola och litteratur allt förhärligande av kriget, men de funno, att deras kultur till så stor del utgjordes av utveckling av våld, att när allt därom ströks ur läroböckerna, blevo dessa mycket tunna och magra. Även det, som stod om fredens och rättens gärningar, måste omarbetas, ty de behandlades icke tillräckligt med kärlek och vördnad, och den som icke ville hylla våldsprinciper, kallades svag och även kvinnlig, vilket på den tiden betydde något föraktligt och nedsättande. Att göra en maskin, som i ett nu kunde döda massor av människor, ansågs då som något mycket berömligt, och folken skröto med hur de mejat ned sina "fiender". Men att göra maskiner, som gjorde det möjligt att skaffa bröd åt alla människor, så de icke skulle behöva slåss om bitarna, det log man åt, och dem som sökte medel att undanskaffa krigets orsaker för att därmed undanskaffa kriget, kallade man Guds dårar.

Så kan du förstå, vad världen är förändrad sen den tiden, då mr Ford drog ut på sin pilgrimsfärd för att söka övertyga alla kloka människor om, att folken måste börja skriva åt sig en ny historia. Historia är berättelsen om det som skett. Ingen skola och intet hem kan undervisa om något, förrän det funnits i verkligheten. Att krigshistorien var så rik i den barbariska tidsåldern berodde på att folken av all makt sökte frambringa krigshjältar. En rik fredshistoria kunde man inte få utan att fredshjältar skapade en sådan historia. Och det är just dessa, som på sin tid kallades Guds dårar, och som vi nu kalla för Guds hjältar, som började skapa fredskulturens historia.

Men just därför, att vi härstamma från varelser, som brukade våld och orättfärdighet, och som satte en heder i att skada och dräpa varandra, är det nyttigt för oss att läsa om den tid, vi kalla vår historias gryning, övergången mellan den barbariska tidsåldern och vår tid. Ännu finns det enskilda människor, som bära på farliga släktarv av dessa generationer, och de måste behandlas på ett särskilt sätt, men framför allt måste de hindras att utveckla dessa släktarv hos sig och andra."

Men det ligger i sakens natur, att dårskap och vishet byta plats med varandra, så att det som i våldets värld är dårskap, i rättfärdighetens värld är visdom och tvärtom, det, som i rättfärdighetens värld är den ofrånkomliga sanningen och det hänförande hjältemodet, kan icke tilltala våldskulturens märkesmän. Det förnuftiga tänkandets lagar — så löjliga, så sköra och bräckliga för oförnuftet — äro det starkaste och mest oövervinneliga i världen för förnuftet.

Jenny Richter Velander.

Till halvsekelminnet.

FREDRIKA BREMERS BREV. Samlade och utgivna av *Klara Johanson och Ellen Kleman.* Del. I 1821—1838. Norstedt & Söners förlag. 566 sid. Pris 12 kr.

I livsgärningen, när den förtjänar att så kallas, får personligheten sitt uttryck. För att rätt förstå vad livsgärningen var, måste man åter gå tillbaka till personligheten, personlighetens drivkrafter och livserfarenheter. Och vad kan låta en med en sådan förnimmelse av samtidighet och verklig närvaro bevittna en människas livserfarenheter, som hennes brev och dagböcker i deras äkta och ursprungliga form? Ju mer personligheten och verket en gång hörde samman, ju mer behöva de också ses samman för att rätt förstås och skattas.

I den stort anlagda upplaga av Fredrika Bremers brev, vars första omfångsrika volym utkommit nu till halvsekelminnet av hennes död, möter hon själv omedelbart läsaren, i själsbikter röjande väsendets totalriktning eller stundens stämning, lugnt reflekterande eller explosivt frambrytande, men också i olika grader och arter av mera avlägsna förhållanden till människor. Här finns allt autentiskt brevmaterial ända från åren 1821—1838, som utgivarna lyckats samla till ett hyggligt familjekonventionellt brev (från tidigare ungdomen), där den till adressaten oupphörligt upprepade mamselltiteln är det mest påfallande, och ett för oss nutida väl söndagsskolemoraliserande brev till en liten flickunge. Syftet är största möjliga fullständighet. Dess uppnående är i någon mån inkräktat därav, att nuvarande innehavare av breven till Böklin från publicering undandragit några, dock helt få, brev och delar av brev. De förut tryckta brev åter, vilkas original förstörts eller förkommit, ha av utgivarna återgivits i den form vari de tidigare publicerats, men med annan stil än de direkt efter originalen återgivna. På 1860-talet hade man andra begrepp om anspråken på brevupplagor än nu.

Intresset för gamla brev och memoarer har framkallat en mängd dilettantpublikationer av sådana. Med dylika har den utkomna upplagan av Fredrika Bremers brev intet gemensamt. Den är fullt vetenskapligt redigerad.

Noterna, ej insprängda i texten utan samlade i slutet, innefatta i sig en mycket väsentlig del av brevbokens värde. Utöver omedelbart behövliga och önskvärda faktiska upplysningar och påpekningar ge dessa noter alltsomoftast också anekdotiska tidsbilder och karaktärsporträtt till belysning av brevtextens innehåll. Snart sagt hela omfånget av den tidens tyska och svenska memoarlitteratur har utnyttjats som stoff härför. Formen är den kondenserade, konstnärligt uttrycksfulla och livslevande, uppfattningen den spjuveraktigt glittrande och dock så allvarsdjupa, käckt respektlösa och dock för verkliga värden så varsamt vördnadsfulla, som omisskännligt tillhör Klara Johanson, hon må skriva med eller utan märke.

Icke att förglömma bland det material som begagnats för noterna äro en del förut okända anteckningar av Fredrika Bremer, som undgått förstörelse, ett verkligt fynd.

Den som förut uppmärksamt studerat Fredrika Bremers person finner icke i den nya boken några uppseendeväckande nyheter, men väl supplement till och bekräftelse på vad man förut vet. Så t. ex. med avseende på Hertharomanens betydelse som psykologiskt dokument. Besynnerligt nog har man, hur omöjligt det än var att förbise analogien mellan Fredrika Bremer som ung och Hertha Falk, likväl för mycket sett den som programbok, för litet psykologiskt, för litet i intimt samband med Fredrikas egnaste erfarenhet. Rättvisligen måste medges att hon själv öppnat vägen för detta betraktelsesätt genom de bifogade noterna.

Hertha skrevs nära två årtionden efter den tidpunkt, då denna brevvolym slutar, och denna senare har ingen som helst direkt upplysning att ge om Fredrikas ungdomslidandes historia. Men genom återblickar och sammanfattningar av henne själv rörande den tiden får man bekräftelse på vad man förut kunnat sluta sig till om dess innebörd. Saknaden av "frihet och framtid" var det egentliga innehållet, hemmets åskatmosfär på grund av faderns lynne den försvårande och förbittrande, plågostegrande beledsagande omständigheten. Brukspatron Bremer kunde ha varit god som guld.

Icke hade den unga Fredrika därför funnit sig lycklig i den förlängda småflickstillvaro, det passiva kollektivliv, som var en ung kvinnas normala för den tidens och ännu långt senare tiders uppfattning! Om Fredrika Bremers inlägg för sina systrars frigörelse betytt mycket, som det otvivelaktigt har, så har eftervärlden snarast anledning att vara tacksam för att hennes far var en familjedespot. Det är de godhjärtade slavägarna som förlänga slaveriet, sade man på slavfrågans tid i Amerika. Med all reservation för stora olikheter kan något liknande sägas om familjefäder och vuxna döttrar — och fast i ojämförligt ringare grad även söner — under den patriarkaliska familjerégimens dagar.

På två betydelsefulla punkter i sitt liv har Fredrika Bremer rönt epokgörande inflytande av anglosaxiska kvinnor: då hon mötte Frances Lewin och då hon besökte Amerikas Förenta stater.

Den unga engelska, vars bekantskap våren 1831 efter Fredrikas eget uttryck bildade en epok i hennes intellektuella liv, Henrik Grotes syster, personifierade redan något av det, som Fredrika med dov saknad sträckt sig efter: personligt självbestånd och ett av intet konventionellt maktspråk hejdat spanande inblickande i det intellektuellas värld. Den utilitaristiska filosofiens älskvärda adept icke blott förmedlade dess tankar till Fredrika — de undanträngdes för övrigt snart av andra, mäktigare verkande — med sin personliga charm och täcka arvtagerskesäkerhet i förhållande till den intellektuella kultur, från vilken Fredrika trott sig, som kvinna utestängd, gav hon impuls till hel revision av Fredrikas dittills ortodoxa, om ock knotande kvinnlighetsuppfattning.

Så kom icke långt därefter bekantskapen med Böklin. Den förut liksom oförhappandes vunna litterära framgången fick belysning och framtidsinnebörd, som mötet med dessa båda, Frances Lewin först, sedan Böklin, bragte Fredrika. Psykologiskt på gränsen blott till dessa epoker, kronologiskt en tid framåt åtföljande och omslutande dem står Fredrikas korrespondens med den gamle baron Leuhusen. I förhållande till honom kommer den hjärtegoda Fredrika nära nog att framstå som en smula hänsynslös. Som änkling efter den avhållna vän till vilken Fredrika sommaren 1826 utgöt sin vänskap i veritabel bachfischstil, påkallade baron Leuhusen Fredrikas innerliga deltagande, och hon ägnade sig åt värvet att trösta honom med en intensitet, som inte bara vittnar om hennes medlidsamma hjärta utan också om ett oroligt, målsaknande behov av livsfyllnad. När denna livsfyllnad kom med framtidsperspektiv och med därpå inriktat intellektuellt arbete, då måste vänskapen för Leuhusen och breven till honom maka åt sig, det var omöjligt annat, alldeles frånsett hans ytterligare önskningar. Men hur hade hon icke förut hängett sig åt denna vänskap, som i hennes brev inte har något för den stora åldersskillnaden typiskt utom själva de livliga vänskapsyttringarnas obundenhet av återhållande konvenans. Är det som ett försoningsoffer åt Leuhusen, åt "ett upprört och blödande hjärta" (Leuhusens uttryck i ett av citat att döma manligt värdigt, på intet sätt anklagande, tvärtom endast tacksamt brev till Fredrika), som hon i sitt författarskap framställer förbindelsen mellan en gammal man och en ung flicka i en ideell dager, som Mortensen klandrande säger?

Korrespondensen med Böklin, förut ganska rikhaltigt känd genom den Adlersparre-Leijonhufvudska biografien, ger här tillfälle att fullständigt följa Fredrikas studier — och därav väckta tankar — så mycket mer som det lyckats utgivarna att identifiera även icke i korrespondensen namngivna böcker.

Varken den extatiska vänskapen med Hedda Wrangel eller den sunda och hälsobringande med Stina Sommerhielm avspeglar sig genom brev till dessa personer själva, men i breven till Böklin är avspeglingen nästan lika direkt av dessa vänskapsförbindelser liksom av andra: bekantskapen och vänskapen med Geijer däribland.

Det finns nog av psykologiska gåtor hos Fredrika Bremer att fundera över också efter publicerandet av denna bok med dess förstklassiga källmaterial, förstklassigt kommenterat av en penna, som ännu aldrig använt en språklig eller intellektuell kliché utan nyformar både ord och begrepp.

Hilma Borelius.

Ur bokmarknaden.

ELIN WÄGNER: *Camillas äktenskap.* Albert Bonniers förlag. 173 sid. Pris 3 kr.

Camillas äktenskap är en verkligt rolig och underhållande bok. Utan att vara så brett eller djupt lagd, som exempelvis Helga Wisbeck rymmer den många av de egenskaper, som gjort Elin Wägner känd och avhållen som författarinna: en kvick och skarp iakttagelse, förmågan att i några få, karaktäristiska uttryck framställa en individ eller en händelse så att de stå levande inför oss och en välsignad humor. Men där finns också något annat, som för kvinnosakskvinnorna alltid kommer att framstå som kärnan i Elin Wägners böcker och som röjes såväl i hennes skildring av den lilla modiga, älskande och uppoffrande Camilla som i skildringarna av de många andra kvinnogestalter, vilka i framtiden skola förknippa Elin Wägners namn med kvinnorörelsens historia, och det är den solidaritet med könet, den medkänsla för och tro på kvinnorna, som likt en ljusstråle genombryter den allra gråaste vardaglighet. Ty det är ganska grått i grått, den lilla Camillas vardagsliv, fyllt av omsorger att tillfredsställa den manlige egoist, som bland alla världens bankkassörer just var utsedd att bringa henne livets ljuvaste sötma och bittraste salt. Hon blir nog besviken många gånger, det manliga idealet är bristfälligt i sömmarna, men hon är en liten energisk kvinna, och hon ger inte tappt inför livets vedervärdigheter. Hon har fått sig en börda pålagd, men hon har också "snickrat sig ett ok att bära den i för att inte svikta under den". Och hon går aldrig så helt upp i vardagens detaljer, att hon tappar blicken för de stora linjerna. De världsskakande händelserna bilda inte bara tomma kulisser kring hennes personliga liv, utan genomsyra det och avsätta sin bittra drägg i hennes själsliv.

Mot allt som möter henne av yttre motgångar, av trycket från krigets tragedi och av de revolterande känslorna i hennes eget dåraktiga hjärta, sätter hon in sitt modiga lilla jag och "försöker att i trots mot livets eländes förkrossande makt in i det sista hålla sin själ frisk och ivrig, så att hon alltid kunde skratta utan bitterhet och gråta utan ondska".

Har Camilla all vår sympati i sin veka kvinnlighet, sin sega ihärdighet och sin tro på sin egen personlighet, som till slut förmår henne att "lossa sitt liv ur sin älskades hand och taga det i sin egen", så unnar man den knappast åt honom, på vilken hon slösat ur sin kärleks rika brunnar. Men hur på kornet tagen är inte denne svenske genomsnittsman med sin hederlighet, sin egoism och sina förutfattade meningar. Med några få ord skisserar Elin Wägner upp hela mannen: "Han har sin värnplikt för fosterlandet, sin livförsäkring för hustrun och sin andakt, utgiven av ärkebiskopen, för sin odödliga själ ifall något skulle komma på." Och han älskar Camilla på sitt förståndiga och flegmatiska sätt med en trygg känsla av äganderätt, utan att förtäras av de känslor, som av den lilla kvinnan vid hans sida, äro i stånd att skapa både ett helgon och en martyr.

Det är med en viss saknad man slår igen boken om Camilla. Man skulle vilja veta litet mer om hur hon kommer att reda sig med sitt nya hjärta, men man har i alla fall vissheten om, att hon och hennes många medsystrar inte skola göra konkurs i livet, så länge de inom sig bära den gnista av tro på sig själv och andra, som först och sist är villkoret för all utveckling.

Gurli Hertzman-Ericson.

En minnesskrift över Sofia Gumælius

har i ett begränsat antal exemplar utgivits av hennes vänner och anhöriga. Den lilla smakfulla broschyren prydes av Sofia Gumælius porträtt och innehåller tal i såväl bunden som obunden form, i vilka släktingar och kamrater bringat den vidhjärtade och dugliga kvinnan sin hyllning.

L.K.P.R:s 13:de centralstyrelsemöte

äger rum i Stockholm med början *lördagen den 8 januari* kl. 1/2 10 f. m. i Whitlockska samskolan, Eriksbergsgatan 8 B. Samma dag kl. 1/2 8 e. m. äger *s. k. halvenskilt möte* rum i samma lokal med föredrag av *redaktör Edwin Björkman* från New York om Rösträttskampanjen i Amerika och av *fru Frigga Carlberg* om Rösträttsläget i andra länder. Till detta senare möte äga alla medlemmar av F. K. P. R. tillträde.

Söndagen den 9 januari sammanträda kommitterade för Bergman-Österbergska samhällskurserna. Kl. 1/2 8 e. m. anordnas *offentligt möte* i Läkaresällskapets stora sal, Klara Östra Kyrkogata 10, varvid kvinnorösträttskravet kommer att belysas från olika synpunkter. Talare bliva *fil. kand. fröken Axianne Thorstenson,* medlem av Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse, *fru Signe Svensson,* medlem av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse, *fru Mary Arosenius,* styrelsemedlem i Vita Bandet och *fröken Anna Kleman,* ordförande för svenska sektionen av Internationella kvinnokommittén för varaktig fred. Inträdet är fritt. För dem som önska är tillfälle berett att efter mötet intaga gemensam tesupé å Hotell Continental, Vasagatan 22. Pris kr. 1:75.

De enskilda överläggningarna fortsätta *måndagen den 10 januari* kl. 1/2 10 f. m. i Whitlockska samskolan.

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i **ek, mahogny, valnöt** samt andra träslag äfven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 114 10 Riks Tel. 65 05

Advokat EVA ANDÉN
JURIS KAND.
Kvinnliga Juridiska Byrån
Vallingatan 18 - Stockholm C.
Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.
KL. 10—4.
Riks tel. 75 76. Allm. tel. 183 36.

Moderata Kvinnoförbundet och rösträtten.

Från vår läsekrets.

Till ordföranden i F. K. P. R. i Falun.

Med anledning av Eder i förra numret av denna tidning till M. K. F:s ordförande riktade öppna fråga, får jag meddela, att fru Jeanna Nilsson fullkomligt riktigt angivit M. K. F:s ställning till kvinnans politiska rösträtt såsom *neutral*. Förbundet såsom sådant agiterar nämligen icke vare sig för eller mot kvinnans politiska rösträtt. På grund härav räknar det inom sig moderata kvinnor, tillhörande såväl Föreningen för kvinnans politiska rösträtt som Allmänna valmansförbundet och lägger intet tryck på sina medlemmar angående deras personliga åsikt i rösträttsfrågan.

Med utmärkt högaktning

Ebba von Eckermann,
Ordf. i S. M. K. F.

*

Fru von Eckermann lämnar här den för alla rösträttskvinnor, som tillhöra Moderata kvinnoförbundet, värdefulla upplysningen, att detta "lägger intet tryck på sina medlemmar angående deras personliga åsikt i rösträttsfrågan". Med den fria tillämpning av denna grundsats, av vilken kända antirösträttskvinnor inom förbundet begagna sig även vid tillfällen, då de uppträda och tala å förbundets vägnar, och varigenom de i hög grad bidraga att åt detta förläna skenet av en antirösträttsorganisation, bör det ligga dess rösträttsintresserade medlemmar varmt om hjärtat att icke försumma något tillfälle att framträda och lika öppet uttala sina "personliga åsikter" om vad *de* anse vara rätt och till gagn för landet. Endast härigenom kan den "neutralitet" förbundet proklamerar bli verklighet.

*

Friherrinnan Anna Rappe har med anledning av våra i förra numret av Rösträtt för Kvinnor på ett referat i Smålands-Posten grundade reflexioner över vissa punkter i ett föredrag i Moderata kvinnoförbundet i Växjö förklarat, att vårt bemötande var "alldeles berättigat och grundar sig på ett fullkomligt felaktigt referat", vilket vi på friherrinnan Rappes begäran härmed velat bringa till våra läsares kännedom.

Friherrinnan Rappe lämnar vidare några upplysningar om vad hon verkligen sagt, upplysningar vilka snarast äro ägnade att styrka oss i vår uppfattning om arten av den antirösträttspropaganda som bedrives.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR.

Vid årsskiftet.

Med detta nummer börjar Rösträtt för Kvinnor sin femte årgång. Redan i namnet finnes angivet det mål tidningen satt som sitt. I belysning av tidshändelserna söker tidningen under medverkan av sakkunniga och intresserade att visa, hur lösningen av kvinnornas rösträttsfråga i själva verket hänger samman med, ja, är själva förutsättningen för lösningen av alla de stora frågor, för vilka kvinnor på skilda områden arbeta och verka. Bland dessa ha under det sista året med en naturlags nödvändighet de frågor, som röra krig och fred, trätt i förgrunden. Dels i ledande artiklar, dels i skildringar av kvinnornas direkta insats i **fredsarbetet,** *särskilt sådant det tagit sig uttryck i de svenska kvinnornas fredssöndag och den internationella kvinnokongressen i Haag, har tidningen infört bidrag av bl. a.: Maria Almén, Millicent Garrett Fawcett, Ellen Hagen, Anna Holm, Naima Sahlbom, Rosika Schwimmer, Anna Wicksell och Elin Wägner. Andra frågor, som uppstått i sammanhang med* **kriget,** *ha behandlats av Birgit Magnusdotter Hedström, Else Kleen (Gwen) och Gertrud Rodhe;* **dyrtiden,** *som ju också kan räknas hit, har belysts av Gertrud Bergström och Jenny Velander.*

På **lagstiftningens** *och* **det sociala området** *uppkommande frågor har Rösträtt för Kvinnor alltjämt haft sin uppmärksamhet fästad. Vi påminna om Eva Andéns mycket uppmärksammade artiklar om barnavårdslagstiftningen och Anna Wicksells om äktenskapslagstiftningen. Vidare artiklar i olika sociala frågor av Elsa Alkman, Sigrid Kruse, Hilda Sachs, Valborg Ulrich och Anna Åbergsson. I de i våra dagar så brännande och livligt debatterade* **avlönings- och befordringsfrågorna** *ha vägande inlägg influtit av så sakkunniga kvinnor som Emilia Fogelklou, Marie Louise Gagner, Anna Lessel, Gulli Petrini och Anna Sörensen.*

Även på det **litterära området** *har Rösträtt för Kvinnor sökt hålla sina läsare au courant med det, som särskilt ur rösträtts- och kvinnosakssynpunkt kan vara av intresse. Bland de litterära namn, som under året förekommit i tidningens spalter, nämnas: Hilma Borelius, Frigga Carlberg, Anna Lenah Elgström, Gerda Hellberg, Gurli Hertzman-Ericson, Ann Margret Holmgren, Kerstin Hård af Segerstad, Ellen Key, Elisabeth Krey, Elisabeth Kuylenstierna-Wenster, Anna Maria Roos, Louise Stenbock, Marika Stjernstedt, Gustava Svanström, Alma Söderhjelm, Lydia Wahlström, Hjalmar Wallander och Ellen Wester.* **Biografiska uppsatser** *ha influtit av bl. a. Emilia Broomé, Sigrid Herlitz, Anna Lindhagen, Harriot Stanton Blatch, Anna Whitlock och Karolina Widerström.*

Den **utländska avdelningen** *har, trots de osäkra förhållanden som alltjämt råda, varit väl tillgodosedd. Bland dem som här medverkat märkas: Edwin Björkman, Ester Brisman, Lydia Matson-Sager, Ellen Palmstierna, Tinni Sterner och Signe Wollter-Pfister, förutom andra tillfälliga korrespondenter i skilda länder.*

För den avdelning slutligen, som rör **rösträtten och politiken,** *svara de ledande inom rörelsen i Stockholm såväl som i landsorten.*

*

Namnen på de framstående förmågor på skilda områden, som alltifrån början givit tidningen sitt intresse och värdefulla stöd, är en borgen för att tidningen även i fortsättningen skall komma att på ett värdigt sätt fylla sin uppgift som **den svenska kvinnorösträttsrörelsens organ.** *Ingen tid har kraftigare än den närvarande visat kvinnorna nödvändigheten av samling kring rösträttsfrågan. Mot krigets bakgrund har kvinnans ställning som samhällsmedlem kommit i ny belysning, varom talrika uttalanden från personer i framskjuten ställning i de krigförande länderna bära vittne. För att utröna den rådande uppfattningen om dessa förhållanden i vårt land samt om* **krigets inflytande på lösningen av kvinnornas rösträttsfråga,** *kommer på nyåret en* **enquête** *att anordnas i Rösträtt för Kvinnor. Redaktionen har vänt sig till ett antal framstående och kända män och kvinnor med anhållan om svar på dessa frågor. I den fasta förvissningen, att de inkommande svaren i hög grad skola bidraga att ännu ytterligare höja tidningens värde, inbjuda vi till* **prenumeration å Rösträtt för Kvinnor för 1916.**

*

Rösträtt för Kvinnor utkommer den 1 och 15 i var månad eller med 24 nummer om året. Prenumerationspriset, postarvodet inberäknat, är från och med **1916 kr. 1:35.** *All prenumeration sker genom posten. I utlandet bosatta prenumeranter kunna även erhålla tidningen mot insändande av 2 kr. i postanvisning till expeditionen, Lästmakaregatan 6, Stockholm. Lösnummer 5 öre.*

Till stadsfullmäktig i Köping

omvaldes den 10 december fru Emelie Johansson på de friståendes lista. Valet föregicks av kraftig agitation i stadens högertidning mot de friståendes kandidat, men trots det samlade listan närmare 200 röster mera än vid liknande val 1913.

Kvinnor i pensionsnämnderna.

Till ordförande i Uppsala stads 2:dra pensionsdistrikt har länsstyrelsen efter häradshövding T. Ringenson, som avflyttar från orten, utsett fru Ellen Hagen.

Riks 25 50 Allm. 62 96
La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

Svea Växt
Landets förnämsta
MARGARIN

Arbetet ute i landet.

Arboga F. K. P. R. hade den 12 november sitt höstsammanträde, anordnat som samkväm, hos en av medlemmarna. Ordföranden, fröken Helga Sundborg, inledde mötet med att erinra om den förlust, svenska kvinnorörelsen lidit genom förre statsminister Staaffs bortgång, samt om de danska kvinnornas rösträttsseger. Därpå företogs styrelseval, varvid samtliga funktionärer omvaldes. Prenumeration å Rösträttstidningen upptogs, och övriga föreningsärenden behandlades. Till sist redogjorde ordföranden för rösträttsmötet i Huskvarna i ett medryckande, med spänt intresse åhört anförande.

Haparanda F. K. P. R. hade torsdagen den 11 november ordinarie årsmöte, vilket hölls såsom samkväm å godtemplarsalen. Till medlemmar av styrelsen för år 1916 omvaldes de förutvarande, med undantag av fru H. Wigart, som avsagt sig uppdraget som sekreterare. I hennes ställe utsågs fröken Signe Lindgren. Styrelsen består således av: fröken Mia Grape ordförande, fru T. Hallström vice ordförande, fröken S. Lindgren sekreterare och fröken A. Stenudd kassör och vice sekreterare. Till centralstyrelsemedlem omvaldes fru M. Green, och till revisorer utsågos fru K. Vihlén och fru L. Lindbäck. Mötet beslöt, att de föreläsningar i samhällslära, som bekostas av den Bergman-Österbergska donationen skulle hållas i Haparanda den 25 och 26 november. Vidare beslöts enhälligt att som kandidater vid de stundande stadsfullmäktigevalen uppställa fröken Mia Grape och fru M. Green. Efter förhandlingarnas slut höll fröken V. Fridner ett föredrag om Fattigvårdslagstiftning. Därefter vidtog den festliga delen av aftonen med musik och sång samt uppförande av en liten rolig teaterpjäs, "Magisterns historielektion".

Hälsingborgs F. K. P. R. hade måndagen den 13 december anordnat ett föredrag, som hölls av stadsombudsman Schlyter om Eldbegängelsen och krematorieväsendet. Det synnerligen intressanta föredraget beledsagades även av en serie skioptikonbilder. Efter föredragets slut frambar d:r Christer-Nilsson styrelsens tack till hr Schlyter och uppmanade de närvarande att sprida intresset för krematorieväsendet.

Karlskoga F. K. P. R. har på årsmöte till styrelse återvalt fröken Gun Forsgren, ordförande, fil. kand. fru Ebba Danielsson, vice ordförande, fil. kand. fröken Clara Lundh, sekreterare, fröken Anna Westerdahl, kassör, fröken Hilda Hultin, fru Katarina Andrée och fru Ragnhild Sohlman. Centralstyrelsemedlem är fröken Gun Forsgren med fröken Clara Lundh som suppleant.

Linköpings F. K. P. R. höll ordinarie höstmöte måndagen den 29 november. Styrelseval för nästa kalenderår förrättades, varvid omvaldes: fröken Jenny Wallerstedt ordförande, fröken Anna Löwendahl vice ordförande, fruarna Maria Tollin och Malin Fridén, fröknarna Anna Wahlbeck och Anna Janson, samt nyvaldes efter fru Eva Hanzén, som avsagt sig, fröken M. Folcker. Till centralstyrelsemedlem omvaldes fröken J. Wallerstedt med fru E. Hanzén som suppleant. Ordföranden höll ett intressant och belysande föredrag över Rösträttsfrågans läge under världskriget, musik utfördes, och fru Frigga Carlbergs enaktare,

Samma don, spelades mästerligt av två amatörer. Till sist intogs gemensam tesupé. Ordföranden påminde om tidningen Rösträtt för Kvinnor samt Kvinnornas kalender, och kollekt upptogs för Landsföreningen.

Malmö F. K. P. R. hade den 12 december en talrikt besökt Luciafest, vars behållning — förutom en mindre summa till välgörande ändamål — tillfallit L. K. P. R. Programmet bjöd på både andlig och lekamlig spis, och stämningen var den bästa. — Den omvalda styrelsen har konstituerat sig för nästa arbetsår och har följande sammansättning: fröken Naëmi Uddenberg ordförande, fröken Stina Hellgren vice ordförande, fru Lydia Matson-Sager sekreterare, fru Annie Gunnarsson vice sekreterare, fröken Karola Pålsson kassör, fru Stina Persson vice kassör, fru Mathilda Persson, fröken Stina Frank och fröken Emma Jeppsson. Centralstyrelsemedlem är fröken Uddenberg och suppleant fru Gunnarsson. En kommitté bedriver för närvarande en systematisk prenumerantsamling för Rösträtt för Kvinnor bland föreningsmedlemmarna.

Malungs F. K. P. R. hade sitt ordinarie sammanträde söndagen den 7 november. Styrelsen omvaldes utom fröken Norling, som undanbett sig återval och i hennes ställe valdes dispensärsköterskan fröken Gerda Holm. Styrelsen för 1916 utgöres således av följande personer: fru Karin Holst, fröken Helene Vretblad, fröken Karin Lisell, fröken Gerda Holm, fru Gustava Malme och suppleanter: fröken Anna Bülund och fru Maria Olsson. Centralstyrelsemedlem fröken Karin Lisén med fröken Bülund som suppleant. Efter styrelsevalet genomgicks cirkulär 109—110 med flera ärenden. Sång, tal och uppläsning förekom. Många medlemmar närvoro och mötet präglades av den bästa stämning.

Nybro F. K. P. R. hade den 24 november sitt årsmöte, varvid den förutvarande styrelsen, fil. kand. Gertrud Strandberg ordförande, fil. mag. Inez Flinta, fröknarna Anna Amell, Ingeborg Nilsson och Alice Söderqvist, återvaldes. Till centralstyrelseledamot återvaldes fröken Strandberg och till suppleant fröken Flinta. I oktober anordnades ett offentligt möte, vilket tack vare många medverkande, såväl inom som utom föreningen, blev särdeles lyckat. Föredrag om Fredrika Bremer hölls av ordföranden. Föreningen har under innevarande höst tillsammans med Nybro K. F. U. K. upptagit praktiskt hjälparbete. Syförening har hållits en gång i veckan, och de förfärdigade klädesplaggen ha efter hand utdelats till de mest behövande i samhället.

Råneå F. K. P. R. höll den 10 december möte, varvid ordföranden, fru Hildur Tjerngren, valdes till centralstyrelsemedlem, fröken Anna Wallstén till suppleant samt fru Emmy Stenvall till sekreterare och fröken Edit Östberg till kassaförvaltare. Därefter beslutade föreningen att antaga L. K. P. R:s stadgar samt att i de närmaste dagarna efter jul anordna en aftonunderhållning för värvande av flera medlemmar.

Strängnäs' F. K. P. R. hade ordinarie höstsammanträde den 10 december å drätselkammarens lokal. Till medlem i landsföreningens centralstyrelse samt suppleant för denna återvaldes fru A. Widebeck och fröken N. Huldt. Det beslöts, att under vintern söka upptaga någon praktiskt gagnande upplysningsverksamhet för husmödrar med anledning av dyrtiden och för sådant ändamål vända sig till fröken Thora Holm med anmodan att hålla föreläsningar i slutet av januari med eller utan demonstrationer och med särskild tanke på ett av henne för hushållet uppfunnet kombinerat s. k. kortsystem.

Söderköpings F. K. P. R. anordnade den 8 december en avskedsfest å Stadshotellet för föreningens dugliga och nitiska kassaförvaltare, fru Märta Hellström, med anledning av hennes förestående avflyttning från samhället. Medlemmar ur föreningen hade på ett synnerligen smakfullt sätt dekorerat hotellets festvåning i rösträttens färger. Mangrant hade de också infunnit sig för att bringa den avhållna hedersgästen sin hyllning. Under rösträttssångens toner fördes fru Hellström in i festsalen, där föreningens ordförande, fru Malla Grönlund, höll ett varmhjärtat välkomsttal, i vilket hon framhöll det värdefulla arbete, som fru Hellström nedlagt inom Söderköpings F. K. P. R. Talarinnan erinrade bl. a. om att föreningens numerär väsentligt ökats på senaste tiden, vilket är fru Hellströms förtjänst, enär hon förstått att hos andra väcka intresse för den sak, som hon själv är så varmt hängiven. För föreningens utveckling har hon städse varit redo att göra uppoffringar, när så behövts, ej blott i ekonomiskt avseende utan även när det gällt personliga nöjen. Dessutom har fru Hellström ägt en ovanlig förmåga att sprida solsken över föreningslivet, och hon har vid många tillfällen berett föreningsmedlemmarna trevnad i sitt gästfria hem. Som ett bevis på föreningens stora tacksamhet överlämnade ordföranden till fru Hellström en minnesgåva, bestående av ett vackert skrivbordsgarnityr av gammalt silver. Djupt rörd tackade fru Hellström för den kärlek, hon fått röna. För henne skulle föreningens gåva bliva ett kärt minne, som städse påminde om de lyckliga stunder, hon tillbragt inom Söderköpings F. K. P. R. Till sist överlämnade fru Hellström som gåva åt föreningen grundplåten till ett blivande rösträttsstandar. Valdemarsviks F. K. P. R., som av fru Hellström omfattats med livligt intresse, hade även skickat representanter till festen, och en av dessa, fröken Maria Fogelkvist, tolkade nämnda förenings tacksamhet samt överlämnade åt aftonens hedersgäst en vacker bukett av liljekonvaljer. Därefter intogs gemensam tesupé, och festen fortsattes med tal, sång och musik under en synnerligen animerad stämning.

Uppsala F. K. P. R. har under höstterminen anordnat dels arbetsaftnar med samkväm, dels en offentlig upplysningskurs i aktuella frågor med ett synnerligen gediget program. Ämnena ha varit: *Föräldraskap ett nytt rättsinstitut,* jur. kand. Eva Andén. *Kvinnorösträtten i skandinavisk politik,* fru Ezaline Boheman. *Den nya fattigvårdslagstiftningen,* fröken Gertrud av Klintberg. *Pensionsförsäkringslagen med nyaste tillägg,* fröken Anna Åbergsson. *Barnlagarne och moderskapsförsäkringen i Norge,* statsrådet Johan Castberg. Det sistnämnda intressanta och synnerligen sympatiskt framförda föredraget om de uppseendeväckannde nya norska lagarna tilldrog sig, som givetvis måste ske, den största uppmärksamheten.

Västkinde F. K. P. R. hade i slutet av november sitt sista halvårsmöte, varvid den avgående styrelsen återvaldes ävensom ledamoten i centralstyrelsen och dess suppleant. Fru Lova Molander från Visby F. K. P. R. höll ett omtyckt föredrag över ämnet: "Hur förhålla sig landsbygdens kvinnor till kvinnans politiska rösträtt?" Nya medlemmar inskrevo sig. Efteråt vidtog ett angenämt samkväm samt diskussion över: "Rusdrycksförbud eller icke?"

Växjö F. K. P. R. hade den 29 november ordinarie sammanträde. Därvid företogs val av styrelse. I stället för fröken Anna Hjelmkvist, som på grund av inval som ordförande i Moderata kvinnoförbundet avsade sig ordförandeskapet, valdes till ordförande tandläkaren Anna Svanbeck. Övriga styrelseledamöter blevo: fruarna E. Zetterkvist och A. Sohlberg samt fröken S. Åkerstein och d:r U. Erikson. Som suppleant i styrelsen nyvaldes fru Hoffman och fröken I. Malm. Till centralstyrelsemedlem utsågs fröken Åkerstén med fröken M. von Friesen som suppleant. Revisorer blevo fröknarna B. Andersson och M. von Friesen. Klubbmästare fröken Malm. Fröken B. Andersson höll ett särdeles tilltalande föredrag om Frances Willard, Vita bandets stiftarinna. Efteråt var tesupé anordnad.

Åtvidabergs F. K. P. R. hade den 27 november anordnat en Geijerafton, vilken lockade ett stort antal deltagare. Fröken Ester Röhl höll ett sakrikt och fängslande föredrag om Geijer och hans "Anna-Lisa", vilket på det livligaste senterades av en tacksam publik. Aftonens program utfylldes med sång, musik, deklamation och förfriskningar. Föreningen hade glädjen att emottaga flera nya medlemmar.

Örebro F. K. P. R. hade tisdagen den 9 november årsmöte. Sedan års- och revisionsberättelserna upplästs, beviljades styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet. Vid det därpå följande styrelsevalet valdes fru Elsa Perselli enhälligt till ordförande. Övriga styrelsemedlemmar blevo: fru Ebba Sjölin, fru Hanna Been, fru Josefin Smith, fru Tyra Atterling, fru Annie Vallström och fröken Signe Strömman samt till suppleanter fröken Cisi Hahn och fru Olga Olsson. Till centralstyrelsemedlem utsågs fru Elsa Perselli med fröken Hilda Karlsson som suppleant. Revisorer blevo fröken Maria Lindberg och fröken Alma Lindström samt dessas ersättare fru Jenny Larsson och fröken Frida Tollstorp.

Söders "English School"
Tjärhovsgatan 5. Allm. Tel. Söder 6236.
Engelska lektioner o. översättningar.
ANNIE I. SCOTT.

JACOBSONS VÄLKÄNDA ● TAPISSERI-AFFÄR ●
24 B Grefturegatan, vid Tattersall.
10 % RABATT — I VAROR — FRITT VAL.

HERMAN HÅKANSON
FÄRG- & KEMIKALIE-AFFÄRER
Rikstel. 9649. 9 Gref-Thuregatan 9 Allm. tel. 9649.
REKOMMENDERAS. Medlemmar af F. K. P. R. erhålla rabatt.

Från Ystad till Haparanda
användes
YVY-TVÅL
Säljes i varje välsorterad Parfym- och Herrekipering saffär för 50 öre styck.
Österlin & Ulrikssons Kem. Tekniska Fabrik
YSTAD.

Husqvarna

Combinations.

Nybeställning.
Rekv. n:r 6—7
2 ex. f. o. m. 1/7
Panst. n:r 3087

Enda rationella underplagg.
För damer: kr. 2.00, 2.75. 3.25 och 4.50.
För herrar: kr. 5.00, 5.50, 6.50 och 7.50.
För barn: kr. 3.50, 4.50 och 4.75.
Till landsorten mot postförskott + porto.
BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR
Riks 1726. Drottninggatan 57 Allm. 1410.
STOCKHOLM

Louise Blomberg
TVÅL- & PARFYMHANDEL
39 Vesterlånggatan 39
REKOMMENDERAS
Allm. Tel. 2817.
Kammar, Borstar, Svamp m. m.

G. NYSTRÖMS MODESALONG
Drottninggatan 58, Stockholm
Allm. Tel. 14925. Rikstel. Norr 19.

Skånska Handskmagasinet
Etablerad 1819
42 JARNTORGSGATAN 42
Allm. Tel. 14168
Välsorteradt lager av in- och utländska Handskar och Vantar.
Parfymer och herrekiperingsartiklar m. m.
Medlemmar i F. K. P. R. erhålla rabatt.

A. WAHLGREN
SLAKTERI & CHARKUTERI
15 B Nybrogatan 15 B
Riks 3054. Allm. 8880 & 23052
FILIAL:
17 Storgatan 17
CHARKUTERI
Riks 8194 Allm. 8865
Till landsorten ferm expedition.

Rösträttssoaré.

Stockholms F. K. P. R. anordnade tisdagen den 14 december en rösträttssoaré å Strand hotell, som samlat en ganska talrik åhörarskara. Det lockande programmet inleddes av konstnären och författaren Ernst Norlind, som efter en kåserande och orienterande skildring, vilken satte åhörarna in i renässansens miljö, reciterade sin storslagna dikt "Julius II till Michel Angelo", som av publiken livligt uppskattades. Sedan följde balladen "Bröderna" och "Novemberdag", båda tolkade med känslig uppfattning samt dikten "Alcibiades". Fru Davida Hesse-Lilienberg, som insjuknat, ersattes med fröken Schilling, som till pianoackompanjement föredrog några sånger av Sjögren. Som slutnummer uppträdde den unge och begåvade skådespelaren Lars Hansson från Intima teatern och läste upp glada och vemodiga Frödingsbitar, bland vilka "En liten låt om våren" tog priset, framförd med en naturlig friskhet och ett oemotståndligt gott humör, som ryckte alla med sig. Herr Hansson läste också upp en saga av Kittelsen, vars olika moment fingo en utmärkt tolkning. Sedan fru Karin Fjällbäck-Holmgren hållit ett litet avslutande anförande, vari hon varmt uppmanade de närvarande att arbeta för rösträtten och inte förtröttas i kampen, serverades i ett angränsande rum te och smörgåsar under livligt samspråk och den bästa stämning.

G. H. E.

Jus Suffragii för november och december har av engelska postverket återsänts till redaktionen i London, vilket denna bett oss meddela tidningens prenumeranter i Sverige.

Stockholms F. K. P. R:s

första samkvämsafton för det nya året, som skulle ägt rum måndagen den 10 januari, uppskjutes med anledning av centralstyrelsemötet till måndagen den 17 januari.

Rösträtt för Kvinnors

första nummer för 1916 innehåller bl. a.:

Nyår. Dikt av *K. G. Ossiannilsson.*
Besinning.
En samhällsdomare. Några ögonblick med mr. Ben Lindsey. Av *G. H. E.*
Nyårsvaka. Av *B. B.*
Krigets inflytande på lösningen av kvinnornas rösträttsfråga.
Fredrika Bremer. Nyårsnatten 1915—1916. Av *Ann Margret Holmgren, f. Tersmeden.*
»Guds dårar». Av *Jenny Richter Velander.*
Pioneers, o pioneers!
Fredrika Bremers brev. Del. I. Rec. av *Hilma Borelius.*
Elin Wägner: Camillas äktenskap. Rec. av *Gurli Hertzman-Ericson.*

Stockholm, Ivar Haeggströms Boktryckeri A. B., 1916.